

ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

1 ———

Ελλάδα: Η πρόκληση της βιώσιμης ανάπτυξης

1 ———

Καταλύτης αξιοπιστίας η συμφωνία για το χρέος

6 ———

Ο στρατηγικός ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος

8 ———

Η Ολιστική Αναπτυξιακή Στρατηγική πυξίδα για το μέλλον

Ελλάδα: Η πρόκληση της βιώσιμης ανάπτυξης

Η μετάβαση της ελληνικής οικονομίας από την ανάκαμψη του 2017 στη βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη προϋποθέτει μία πορεία τα βασικά στοιχεία της οποίας είναι:

- » Η αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος.
- » Η διασφάλιση της ομαλής χρηματοδότησης από τις αγορές.
- » Η ισότιμη συμμετοχή όλων των τομέων της οικονομίας και των κοινωνικών υποκειμένων στη διαδικασία και το προϊόν της ανάπτυξης.

Από τη σκοπιά αυτή, το 2018 μπορεί να αποτελέσει έτος-τομή έναντι του παρελθόντος, προσφέροντας βάσιμη αισιοδοξία ότι η οικονομία βρίσκεται στο σωστό δρόμο:

- » Πρώτον, γιατί βάσει των στοιχείων των 3-6 πρώτων μηνών, η οικονομική ανάκαμψη επιταχύνεται με ενδείξεις ευρύτερης κλαδικής και κοινωνικής συμμετοχής.
- » Δεύτερον, γιατί με τη συμφωνία ελάφρυνσης του χρέους της 21ης Ιουνίου διασφαλίζεται η κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών της χώρας για μία τετραετία τουλάχιστον, ενώ δημιουργούνται ευνοϊκοί όροι για τη συνέχισή της τουλάχιστον έως το 2032.

» Τρίτον, γιατί με την ολοκλήρωση στις 20 Αυγούστου ενός οκταετούς Προγράμματος ανελαστικής δημοσιονομικής προσαρμογής αυξάνονται οι βαθμοί ελευθερίας για την άσκηση μιας εγχώρια σχεδιασμένης αναπτυξιακής και κοινωνικά ισορροπημένης πολιτικής (βλέπε την ενότητα για την Ολιστική Αναπτυξιακή Στρατηγική).

Εάν μάλιστα ληφθούν υπόψη οι 4 όροι που έθετε στα τέλη Μαρτίου του τρέχοντος έτους ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος ως αναγκαίους για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης¹ –έγκαιρη ολοκλήρωση της τέταρτης αξιολόγησης, άρση των capital controls μετά το τέλος του Προγράμματος, μέτρα για το χρέος και μαξιλάρι ρευστότητας – οι τρεις έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ τα capital controls έχουν χαλαρώσει και αναμένεται σύντομα να αρθούν καθολικά.

Καταλύτης αξιοπιστίας η συμφωνία για το χρέος

Ειδικότερα, αξίζει να σταθούμε στο ρόλο-κλειδί που διαδραματίζει στην αποκατάσταση της επενδυτικής εμπιστοσύνης η συμφωνία ελάφρυνσης του χρέους. Σύμφωνα με προκαταρκτική έκθεση του Οργανισμού Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ)² «τα μεσοπρόθεσμα μέτρα ελάφρυνσης του χρέους από το Eurogroup διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρέους».

¹ Στουρνάρας, Γ., «Greece and the global economy: Prospects and main challenges ahead» (Ομιλία σε εκδήλωση με την ευκαιρία της επετείου των 25 ετών της Accenture στην Ελλάδα, 28 Μαρτίου 2018)

² Ανακοίνωση ΟΔΔΗΧ για απόφαση Eurogroup 21ης Ιουνίου 2018.

- » Το **δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ** μειώνεται κατά **30 εκατοστιαίες μονάδες** μέχρι το 2060, ως αποτέλεσμα των μεσοπρόθεσμων μέτρων για τη ρύθμιση του χρέους του Ιουνίου 2018. Αθροιστικά η μείωση του χρέους (ως προς το ΑΕΠ), συμπεριλαμβανομένων των βραχυπρόθεσμων μέτρων που ισχύουν από τον Ιανουάριο του 2017, φθάνει τις **55 εκατοστιαίες μονάδες**.
- » Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί στο **128% του ΑΕΠ το 2032**, έναντι 134% του ΑΕΠ που ήταν πριν από τις αποφάσεις του Eurogroup.
- » **Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες** της Ελλάδος μειώνονται κατά **2,7 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ** και διαμορφώνονται στο **10,6% του ΑΕΠ για την περίοδο 2018-2032** κατά μέσο όρο.
- » Η Ελλάδα είναι εφοδιασμένη με ταμειακά αποθέματα ύψους **24,1 δισ. ευρώ** με τη λήξη του Προγράμματος, τα οποία **καλύπτουν τις ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες δύο ετών και τις λήξεις χρέους τεσσάρων ετών με την παραδοχή ότι τα έντοκα γραμμάτια θα αναχρηματοδοτούνται**.
- » Η κατάργηση του επιτοκιακού πέναλτι (**step-up interest rate margin**) από τα δάνεια του EFSF θα επιτρέψει την εξοικονόμηση ακόμη **0,2 δισ. ευρώ ετησίως**.
- » Η Ελλάδα θα λάβει στο διάστημα 2018-2022 τα κέρδη των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών από τα ελληνικά ομόλογα (**SMP / ANFA**) ύψους **5,8 δισ. ευρώ**.
- » Το συνολικό χρέος που εξυπηρετείται με **μεταβλητό επιτόκιο μειώθηκε στο 49%**, μετά τα βραχυπρόθεσμα μέτρα για το χρέος και τις εκδόσεις ομολόγων με σταθερό επιτόκιο.
- » Η Ελλάδα είναι πλέον προστατευμένη απέναντι σε **κίνδυνο επιτοκίων**, λόγω των συμφωνιών ανταλλαγής επιτοκίων (swaps), περιορισμένων χρηματοδοτικών αναγκών, σημαντικού ταμειακού αποθέματος και χαμηλής μεταβλητότητας της χρηματοδότησης από τον ESM.

Τα παραπάνω επιβεβαιώνει και η Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής της Τράπεζας της Ελλάδος 2017-2018, σύμφωνα με την οποία η απόφαση του Eurogroup της 21ης Ιουνίου εξασφαλίζει τη διατηρησιμότητα του ελληνικού δημόσιου χρέους τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα.

Τέλος, σχετικά με το Μεταμνημονιακό Πλαίσιο Παρακολούθησης της ελληνικής οικονομίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διευκρινίζει πως η «ενισχυμένη εποπτεία» (η οποία προβλέπεται στον κανονισμό 472/2013 που ισχύει για όλα τα Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης), δεν συνιστά τη λήψη νέων μέτρων, δεν αποτελεί ένα νέο Πρόγραμμα και δεν συνοδεύεται από νέα χρηματοδότηση και χρέος.

Η επιτάχυνση και σταθεροποίηση της ανάπτυξης το 2018

Το 2017 η οικονομική ανάκαμψη στηρίχτηκε στη θετική εξέλιξη του επιχειρηματικού κλίματος, των επενδύσεων, των εξαγωγών και της απασχόλησης με συνέπεια το ΑΕΠ να αυξηθεί 1,4%. Το α' τρίμηνο του 2018 ξεκίνησε με το μομέντουμ της επιτυχούς 3ης αξιολόγησης του Προγράμματος να ωθεί σε ετήσια αύξηση 2,3% το ΑΕΠ χάρη στην ευνοϊκή εξέλιξη των καθαρών εξαγωγών, των αποθεμάτων (ένδειξη προσδοκιών αύξησης της ζήτησης) και της απασχόλησης, αλλά με ελαφρά κάμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης και σημαντική υποχώρηση των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά 10% περίπου, δύο παραγόντων στους οποίους χρειάζεται να εμβαθύνουμε περισσότερο.

Σε ό,τι αφορά την **ιδιωτική κατανάλωση**, η πρόβλεψη για μικρή άνοδο (0,5% σε όγκο από 0,1% το 2017) το 2018 φαίνεται εφικτή, παρά τη μικρή κάμψη του α' τριμήνου, χάρη:

- (i) Στην ετήσια μείωση του αριθμού των ανέργων κατά 112.000 στο α' τρίμηνο.
- (ii) Στην ετήσια διόγκωση του λιανικού εμπορίου κατά 0,8% το α' 4μηνο.
- (iii) Στην αντίστοιχη αύξηση κατά 32,5% των πωλήσεων ΙΧ αυτοκινήτων το α' 5μηνο.
- (iv) Στη για πρώτη φορά από το 2009 αύξηση των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας ανά μισθωτό κατά 0,8% το α' τρίμηνο.
- (v) Στην εξάλειψη όλων των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα που δεν υπόκεινται σε δικαστική διαμάχη μέχρι τη λήξη του Προγράμματος.
- (vi) Στην ουσιαστική βελτίωση του οικονομικού κλίματος (4,5%) και την αντίστοιχη βελτίωση των καταναλωτικών προσδοκιών (27,5%) στο α' εξάμηνο του έτους ενόψει της οριστικής εξόδου από τα Μνημόνια (βλέπε Πίνακα 1).

Π1. Δείκτες Εμπιστοσύνης της ελληνικής οικονομίας (α' 6μηνο έτους)

	2011	2014	2017	2018
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος	83,5	98,6	94,1	102,7
Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI)	44,6	50,6	48,2	54,5
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (μεταποίηση)	82,6	97,9	96,5	103,9
Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (λιαν. εμπόριο)	61,9	86,7	96,6	100,9
Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης	-69,9	-55,8	-71,0	-51,5
Spread 10ετούς κρατικού ομολόγου	1056	540	640	359*

* 5μηνου

Πηγή: IOBE, Markit, Υπ. Οικονομικών

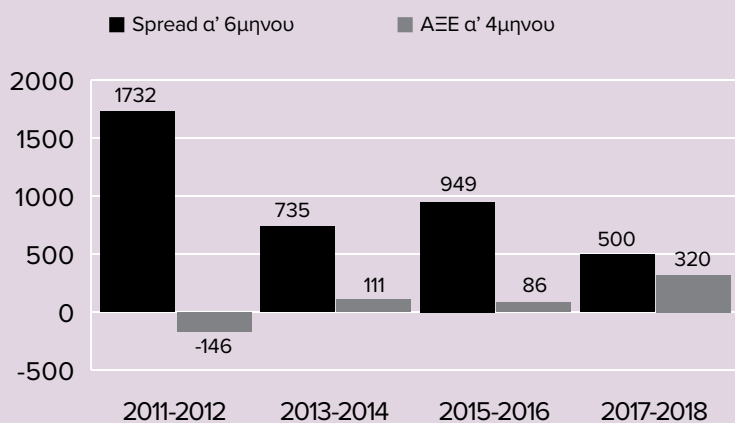
Ως προς τις συνολικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, η ετήσια μείωσή τους το α' τρίμηνο οφείλεται αποκλειστικά στη μεγάλη πτώση των επενδύσεων μεταφορικού εξοπλισμού και οπλικών συστημάτων (-55%), που αποδίδεται πρωτίστως στην τεχνική επίδραση βάσης (βλέπε υψηλό επίπεδο αφητηρίας του α' τριμήνου 2017). Όλες οι λοιπές κατηγορίες επενδύσεων σημείωσαν κάποια αύξηση με συνέπεια, εξαιρουμένων των επενδύσεων μεταφορικού εξοπλισμού κι οπλικών συστημάτων, οι συνολικές επενδύσεις να σημειώνουν ετήσια άνοδο 10,5%. Στην εξέλιξη των επενδύσεων ίσως επίσης επέδρασε ή επιδρά σε κάποιο βαθμό η γενικότερη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των επενδύσεων στην Ευρωζώνη (3,7% το α' τρίμηνο 2018 έναντι 5,7% το ίδιο διάστημα πέρυσι).

Έκτοτε, ωστόσο, οι θετικές εγχώριες οικονομικές εξελίξεις είναι τέτοιες που εμπνέουν αισιοδοξία για σημαντική άνοδο των επενδύσεων στο υπόλοιπο του 2018. Συγκεκριμένα, παράγοντες προσέλκυσης επενδύσεων αποτελούν:

i Η σταθερή αύξηση των μετά φόρων κερδών των 135 εισηγμένων στο ΧΑ επιχειρήσεων την τελευταία τετραετία με συνέπεια το 2017 τα κέρδη να έχουν σχεδόν τετραπλασιαστεί συγκριτικά με το 2014. Τα καθαρά κέρδη των εισηγμένων αυξήθηκαν 21% το 2017, ενώ το καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων γενικότερα σημείωσε αντίστοιχη αύξηση 8,5%.

ii Η εκτίναξη της επιχειρηματικότητας - ένδειξη βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος - με το α' εξάμηνο 2018 να έχουμε την καθαρή σύσταση 9.200 επιχειρήσεων (συστάσεις μείον «λουκέτα») έναντι 3.900 συνολικά την τριετία 2015-2017 και 3.500 την τριετία 2012-2014. Δηλαδή σε ετήσια βάση, το 2018 έχουμε ως τώρα 14 περίπου φορές περισσότερες καθαρές συστάσεις επιχειρήσεων απ' ότι κάθε έτος της προηγούμενης εξαετίας.

iii Η καθολική βελτίωση των δεικτών εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία το α' εξάμηνο 2018, παράλληλα με τη μείωση των spread στα 10ετή κρατικά ομόλογα κάτω από τις 400 μονάδες βάσης (επιστροφή στα προ κρίσης επίπεδα) και τη δυναμική αύξηση των εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στο α' 4μηνο της τελευταίας διετίας (βλέπε Διάγραμμα 1).

Δ1. Μέσοι μην. όροι 2ετιών spread (μον. βάσης) & Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (εκατ.)

Πηγή: Υπ. Οικονομικών, Τράπεζα Ελλάδας

iv Η μείωση του ποσοστού των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων από 34% το 2014 σε 33% το 2017 και κατά τα φαινόμενα σε 27,5% το 2018 βάσει ανειλημμένων δεσμεύσεων, γεγονός που σηματοδοτεί τη βελτίωση των όρων τραπεζικής χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.

v Η αύξηση των επενδύσεων το δ' τρίμηνο 2017 και το α' τρίμηνο 2018 καλύπτει για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια τομείς όπως οι κατασκευές και οι κατοικίες. Με τον ίδιο τρόπο η αύξηση της ακαθάριστης

προστιθέμενης αξίας το α' τρίμηνο 2018 αφορά ολόένα και περισσότερους τομείς όπως η γεωργία-δασοκομία-αλιεία, οι κατασκευές, η δημόσια διοίκηση-άμυνα και η ενημέρωση-επικοινωνία, απόδειξη ότι **απλώνει ο βαθμός συμμετοχής στην ανάκαμψη της οικονομίας**.

vi Η **επιτάχυνση του προγράμματος αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας** με τις συνακόλουθες υποστηρικτικές επενδύσεις (Ελληνικό κ.ά.).

vii Η σταθερά συνεχιζόμενη **αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας** απ' όλους τους διεθνείς οίκους. Μάλιστα, με την πρόσφατη αναβάθμιση (σε επενδυτική κλίμακα) των αξιολογίων της ΕΤΕ και της Τράπεζας Πειραιώς από τον οίκο αξιολόγησης S&P, οι ελληνικές τράπεζες θα μπορούν να δανείζονται στις αγορές ακόμα και χωρίς τη συμμετοχή της χώρας στο QE της ΕΚΤ.

viii Η **μείωση της αντίληψης διαφθοράς** στην Ελλάδα κατά 26% μεταξύ 2016 και 2017.

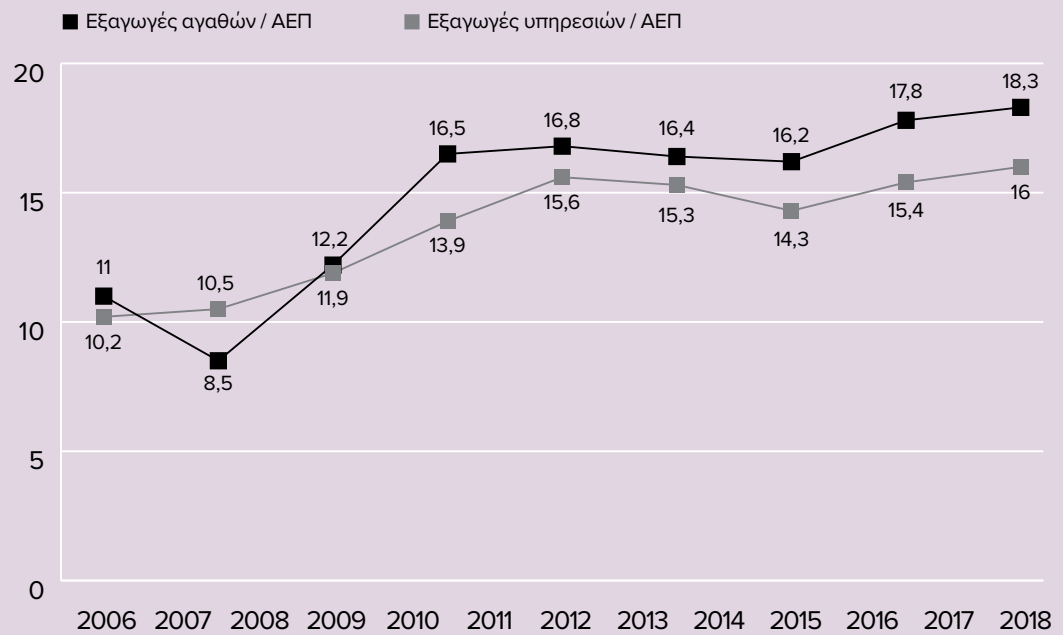
ix Η **διεθνής διάκριση του ελληνικού τουρισμού** με την πρόσφατη ανάδειξη της χώρας από το SETE Intelligence (βλέπε μελέτη «Οι προοπτικές του οδικού τουρισμού στην Ελλάδα το 2018») στην πρώτη θέση μεταξύ των τουριστικών προορισμών για επισκέπτες από Σερβία, Βουλγαρία, Τουρκία, Αλβανία και ΠΓΔΜ και στη δεύτερη για επισκέπτες από Ρουμανία.

x Τέλος, η **υλοποίηση των επενδύσεων που έχουν ενταχθεί στο νέο Αναπτυξιακό Νόμο, η αξιοποίηση του ΕΣΠΑ και των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων** (ΕΤΕΑΝ, Equifund, Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων), καθώς και η θέσπιση της Αναπτυξιακής Τράπεζας που θα δώσουν νέα ώθηση σε επενδύσεις μικρομεσαίου βεληγεκούς.

Ιδιαίτερα θετική εξέλιξη για την ανάπτυξη της οικονομίας συνιστά η **δυναμική ετήσια άνοδος** που σημειώνουν φέτος στο α' 4μηνο οι **εξαγωγές αγαθών** (14% έναντι μέσης ετήσιας αύξησης 7% την ίδια περίοδο στην 9ετία 2009-2018) αλλά και οι **εξαγωγές υπηρεσιών** (αύξηση 11,9% αντίστοιχα έναντι μέσης ετήσιας μείωσης κατά -1,9% στο α' 4μηνο της περιόδου 2009-2018). Από τη σκοπιά τους, οι **εισαγωγές αγαθών** αυξάνουν επίσης σημαντικά (10,5% στο α' 4μηνο) - αν και βραδύτερα από τις εξαγωγές - επηρεαζόμενες από την αύξηση της εγχώριας καταναλωτικής και επενδυτικής ζήτησης.

Η εξέλιξη των εξαγωγών αντανακλά μία σημαντική διαρθρωτική αλλαγή, καθώς η τόνωση της εξωστρέφειας και των διεθνώς εμπορεύσιμων τομέων της οικονομίας (βλέπε Διάγραμμα 2) καταγράφεται από την αύξηση του ειδικού βάρους των εξαγωγών αγαθών σε βάρος των υπηρεσιών: η αναλογία εξαγωγών αγαθών προς εξαγωγές υπηρεσιών (στοιχεία 4μηνου) από 87% το 2009 αυξήθηκε σε 130% το 2014 και σε 190% το 2018.

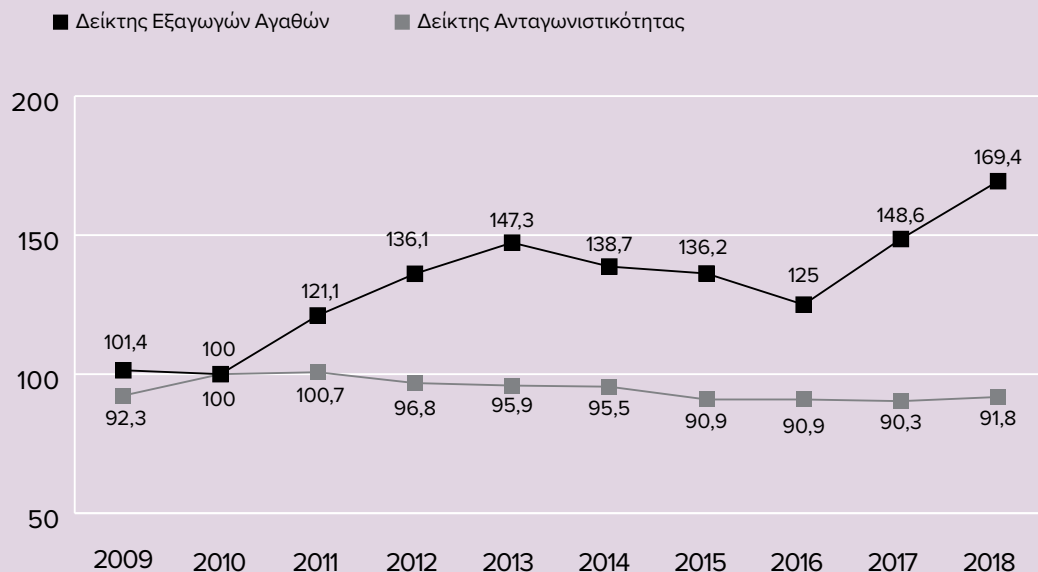
Δ2. Εξαγωγές αγαθών κι υπηρεσιών ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί

Στη δυναμική αύξηση των εξαγωγών συνέβαλε βεβαίως το ευνοϊκό διεθνές εξωτερικό περιβάλλον, αλλά κυρίως συνέβαλε η κατά 10,5% βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας την τελευταία 9ετία (βλέπε Διάγραμμα 3).

Δ3. Εξέλιξη ανταγωνιστικότητας τιμών και εξαγωγών αγαθών (2009-2018)³

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και ΟΟΣΑ

³ Ο δείκτης ανταγωνιστικότητας είναι η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (βάσει τιμών κατανάλωσης) έναντι 49 εμπορικών εταίρων της Ελλάδας. Μείωση του δείκτη ισοδυναμεί με ανάλογη βελτίωση ανταγωνιστικότητας. Τα στοιχεία είναι ετήσια πλην του 2018 που αφορούν το α' 6μηνο (πηγή: ΟΟΣΑ). Ο δείκτης εξαγωγών αφορά στοιχεία του α' 4μηνου κάθε έτους (πηγή: Τράπεζα Ελλάδας).

Κίνδυνοι και προκλήσεις

Πρέπει, εντούτοις, να τονισθεί πως υπάρχουν και ορισμένες εξωγενείς-δυναμικές αντίρροπες και ανασταλτικές για τις επενδύσεις και τις εξαγωγές-δυνάμεις, όπως είναι η όξυνση του εμπορικού προστατευτισμού διεθνώς ή και οι πολιτικές εντάσεις στην Ευρώπη.

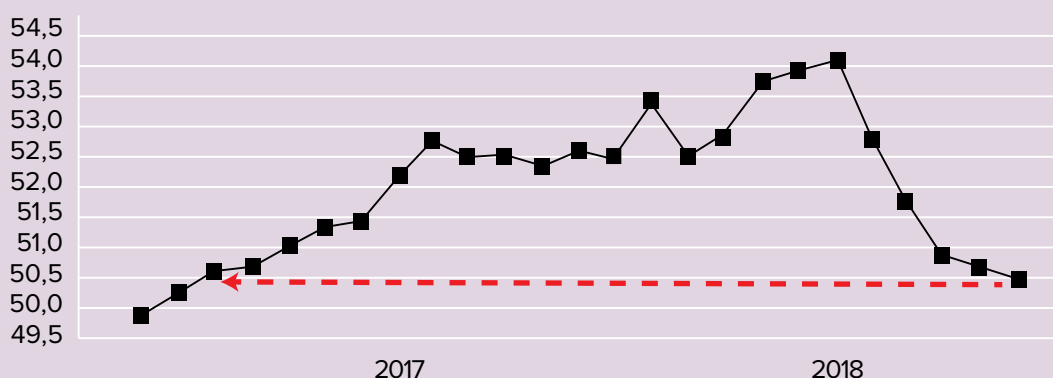
Τα στοιχεία του Παγκόσμιου Δείκτη Υπεύθυνων Προμηθειών (PMI) της JP Morgan υποδηλώνουν ότι η ανάπτυξη του εμπορίου έχει ήδη επιβραδυνθεί δραματικά φέτος, καθώς οι εντάσεις στους δασμούς έχουν κλιμακωθεί (βλέπε Διάγραμμα 4).

Δεδομένου ότι η συγχρονισμένη παγκόσμια ανάπτυξη που διατήρησε τις παγκόσμιες αγορές και τα κέρδη των εταιρειών για μεγάλο μέρος του προηγούμενου έτους εμφανίζει ήδη κάποια κενά που οδηγούν σε επιβράδυνση, είναι πιθανό αυτή, σε συνδυασμό με την αναπτυσσόμενη αναδιάταξη σχέσεων μεταξύ των ΗΠΑ, Κίνας και ΕΕ να έχει σοβαρό αντίκτυπο στο διεθνές εμπόριο και την ανάπτυξη. Η εξέλιξη αυτή βρίσκεται

στη βάση της ανατίμησης του δολαρίου και της πρόσφατης κρίσης αρκετών αναδυόμενων αγορών (Αργεντινή, Τουρκία).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τάσεις αύξησης του προστατευτισμού και των επιτοκίων διεθνώς εγείρουν αντίρροπες δυνάμεις στη δυναμική ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, αναδεικνύεται τόσο η σημασία της συμφωνίας της 21ης Ιουνίου για το χρέος όσο και η ανάγκη συνέχισης των προωθούμενων διαρθρωτικών μετασχηματισμών όπως π.χ. αυτών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, τη δημόσια διοίκηση και το σύστημα απονομής δικαιοσύνης.

Δ4. Δείκτης Παγκόσμιας Μεταποίησης PMI της JP Morgan (υποδείκτης νέων εξαγωγών)

Πηγή: IHS Markit

Ο στρατηγικός ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Με δεδομένη τη συνέχιση της δημοσιονομικής σταθεροποίησης και της επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων, ικανών να δημιουργήσουν δημοσιονομικό χώρο για στοχευμένες φορολογικές ελαφρύνσεις, κρίσιμος παράγοντας για την ενίσχυση του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος είναι η βελτίωση των όρων χρηματοδότησης και η αύξηση της ρευστότητας.

Το εγχώριο τραπεζικό σύστημα, ήδη έχει μειώσει σημαντικά την εξάρτηση από τον μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) και έχει χαλαρώσει περαιτέρω τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων. Επίσης, αυξήθηκε το σύνολο των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα στα εγχώρια νομισματικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (NXI), καθώς διαμορφώθηκε στα €128,1 δισ. το Μάιο 2018 καταγράφοντας μηνιαία αύξηση της τάξης του €1,1 δισ. (βλέπε Διάγραμμα 5). Το 56,1% (€0,6 δισ.) της προαναφερθείσας μεταβολής προήλθε από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και το υπόλοιπο 43,9% (€0,5 δισ.) από τα νοικοκυριά. Αξίζει να σημειώσουμε ότι στους 12 από τους 13 τελευταίους μήνες η μηνιαία μεταβολή των καταθέσεων ιδιωτικού τομέα ήταν σε θετικό έδαφος με τη σωρευτική αύξηση να διαμορφώνεται στα €9,1 δισ. (+€5,7 δισ. για τα νοικοκυριά και +€3,4 δισ. για τις επιχειρήσεις).

Τέλος, πρέπει να τονιστεί η αξιοσημείωτη πρόοδος των τραπεζών στη μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Ανοιγμάτων (ΜΕΑ), τα οποία από το τέλος 2016 ως και το Μάρτιο 2018 κατέγραφαν κάμψη 13 δισ. ευρώ (ή -12,3%) χάρις σε ένα συνδυασμό εισπράξεων, ρευστοποιήσεων και πωλήσεων. Αποτέλεσμα είναι τα ΜΕΑ να πέσουν στα 92,4 δισ. ευρώ, με στόχο τα 64,6 δισ. (ή 35,2% του συνόλου των ανοιγμάτων) στο τέλος του 2019.

Δ5. Εξέλιξη ΜΕΑ & ιδιωτικών καταθέσεων (σε δισ. ευρώ)

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδας

Παρότι η τραπεζική χρηματοδότηση δεν μπορεί να «ομαλοποιηθεί» πλήρως αν τα ΜΕΑ δεν μειωθούν σημαντικά περισσότερο, η επιτάχυνση του περιορισμού τους βάσει των στόχων που έχουν τεθεί, σε συνδυασμό με μία κλιμακούμενη επιστροφή καταθέσεων στις τράπεζες, θα προσδώσουν την αναγκαία χρηματοδοτική ώθηση, αντισταθμίζοντας μερικώς τις όποιες εξωγενείς επιβαρύνσεις στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Αισιοδοξία που απαιτεί υπευθυνότητα

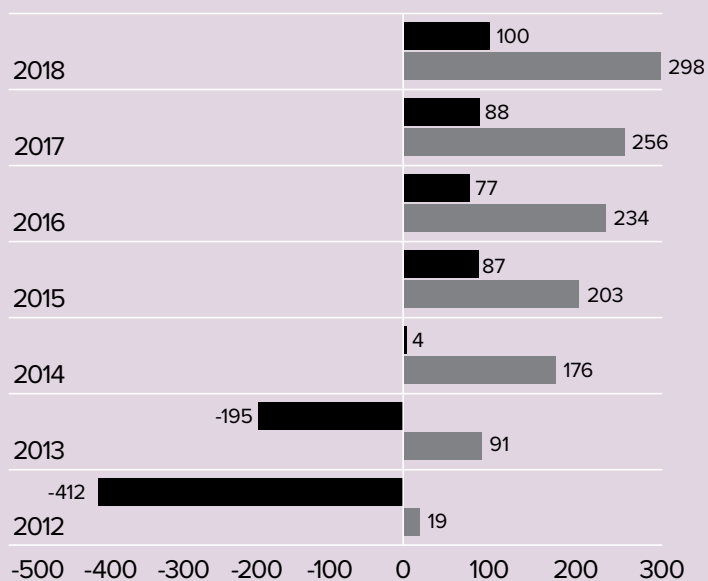
Πλέον, Διεθνείς Οργανισμοί, ξένες τράπεζες και αναλυτές συμφωνούν σήμερα πως η έξοδος της Ελλάδας από το Πρόγραμμα -στη βάση του παραδείγματος της «καθαρής εξόδου» των άλλων χωρών που βρέθηκαν σε αντίστοιχη συνθήκη- θα είναι επιτυχής, ότι η οικονομία σταθερά βελτιώνεται, ότι το χρέος, μετά τις αποφάσεις του Eurogroup της 21ης Ιουνίου είναι

αδιαμφισβήτητα βιώσιμο σε μεσοπρόθεσμη βάση, ότι η απασχόληση αυξάνεται (βλέπε Διάγραμμα 6), οι ανισότητες περιορίζονται (βλέπε Διάγραμμα 7), η μακροχρόνια ανεργία και η μερική απασχόληση υποχωρούν (βλέπε Διάγραμμα 8) και ότι η πιστοληπτική ικανότητα χρήζει περαιτέρω αναβάθμισης.

Δ6. Ετήσια μεταβολή συνολικής απασχόλησης και νέες καθαρές θέσεις μισθωτής εργασίας (α' 6μηνο, σε χιλιάδες) ⁴

■ Μεταβολή απασχόλησης συνολικά

■ Νέες καθαρές θέσεις μισθωτής εργασίας

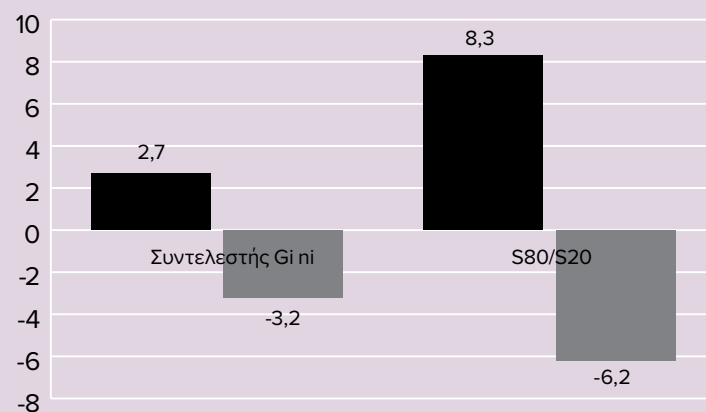
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΕΡΓΑΝΗ

⁴ Η μεταβολή της συνολικής απασχόλησης το 2018 αποτελεί εκτίμηση βάσει στοιχείων α' 3μήνου και τάσης.

Ωστόσο, η αναμφίβολα πολύ θετική για τη χώρα έξοδος από τα Μνημόνια δεν σημαίνει και αυτόματη έξοδος από τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας ή και «ανοσία» από τις διεθνείς αναταράξεις. Ο συντονισμός και η εξειδίκευση της οικονομικής πολιτικής για την επιτυχή αντιμετώπιση των εσωτερικών και εξωτερικών προκλήσεων είναι εκ των ων ουκ άνευ. Προϋπόθεση για την ευόδωση των προσπαθειών είναι η μετάβαση στο νέο παραγωγικό πρότυπο με διασφάλιση και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, σε ένα ευρύτερο κλίμα σύνθεσης και συναίνεσης για την αξιοποίηση δυνατοτήτων και την αντιμετώπιση κινδύνων.

Δ7. Από την αύξηση (2011-2014) στη μείωση των ανισοτήτων (2014-2017)

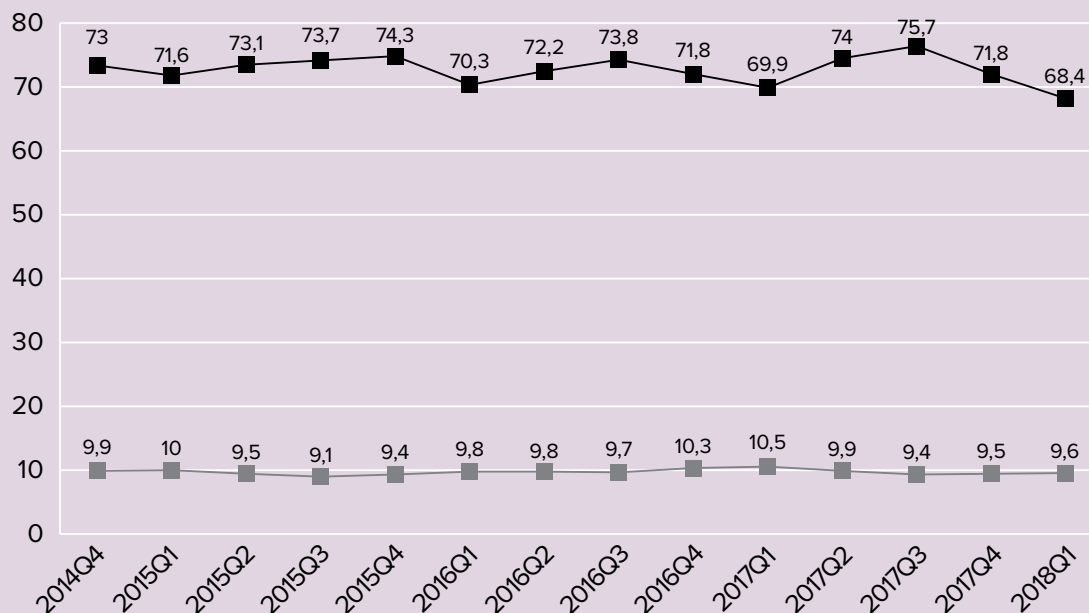
■ 2011-2014 ■ 2014-2017

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Δ8. Εξέλιξη ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας και μερικής απασχόλησης

■ % Μακροχρόνιας Ανεργίας ■ % Μερικής Απασχόλησης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η Ολιστική Αναπτυξιακή Στρατηγική πυξίδα για το μέλλον

Το αναπτυξιακό μοντέλο της προηγούμενης δεκαετίας οδήγησε σε πολλαπλά αδιέξοδα, με συνέπεια η ελληνική οικονομία να βιώσει μία πρωτοφανή κρίση για τα δεδομένα των αναπτυσσόμενων χωρών. Πλέον, με την ολοκλήρωση του Προγράμματος στις 21 Αυγούστου να αποτελεί τυπική διαδικασία, η ανάγκη επανόδου της ελληνικής οικονομίας σε τροχιά διατηρήσιμης ανάπτυξης -με στοιχεία «βιωσιμότητας-αειφορίας», εγγύηση των εργασιακών δικαιωμάτων, καθώς και σεβασμό στο ευρωπαϊκό κοινωνικό κεκτημένο- συνιστά επιτακτική ανάγκη.

Η Ολιστική Αναπτυξιακή Στρατηγική θέτει τις βάσεις για τη μετάβαση σε ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα. Το παλιό παραγωγικό μοντέλο βασιζόταν κυρίως στο δόγμα «δανεισμός και κατανάλωση», ενώ επικεντρωνόταν στην παραγωγή μη διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα δεν κατάφερε να συγκλίνει επαρκώς με τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες και η κρίση βρήκε την εγχώρια οικονομία προβληματική και ευάλωτη.

Το νέο παραγωγικό πρότυπο στηρίζεται στη διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, στην κοινωνική δικαιοσύνη, στην προστασία του περιβάλλοντος και του φυσικού κεφαλαίου της χώρας. Βασική αρχή της Στρατηγικής είναι ότι η ανάκαμψη των εισοδημάτων αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την τόνωση της ζήτησης, την αύξηση των επενδύσεων και τη συνολική ανάκαμψη της οικονομίας. Το αίτημα της «Δίκαιης Ανάπτυξης» είναι στρατηγική επιλογή και γι' αυτό στόχος δεν είναι η «με οποιοδήποτε τρόπο» μεγέθυνση του ΑΕΠ, αλλά η αύξησή του με όρους μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, ικανή να τονώσει μαζικά την απασχόληση και να μειώσει σημαντικά την ανεργία, βασιζόμενη σε ανταγωνιστικά, εξαγωγίμα, υψηλής εξειδίκευσης και προστιθέμενης αξίας αγαθά.

Ένα τέτοιο ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρότυπο εξισορροπεί τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές της ανάπτυξης και είναι απολύτως συμβατό με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης που υιοθετήθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη το 2015. Επίσης, η Στρατηγική διαδέχεται το Πρόγραμμα της περιόδου 2015-2018 και εναρμονίζεται παράλληλα με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

Μεριμνώντας για τη χωρικά ισότιμη συμμετοχή στα οφέλη της ανάπτυξης, αλλά και για τον ισόρροπο γεωγραφικό διαμοιρασμό των επιβαρύνσεων που προκύπτουν κατά την αναπτυξιακή διαδικασία, ο σχεδιασμός της Στρατηγικής περιλάμβανε έναν αποκεντρωμένο διάλογο με κοινωνικούς και παραγωγικούς φορείς στο πλαίσιο των Περιφερειακών Αναπτυξιακών Συνεδρίων. Λογική αποκέντρωσης και περιφερειακής διάχυσης θα διαπερνά και την επόμενη φάση, αυτή της υλοποίησης και της διαρκούς αξιολόγησης/εμπλουτισμού της Αναπτυξιακής Στρατηγικής.

Αύξηση παραγωγικότητας- ανταγωνιστικότητας

Τα μονομερή μέτρα λιτότητας που ακολούθησαν οι προηγούμενες κυβερνήσεις έπληξαν τους μισθωτούς και αύξησαν τις κοινωνικές ανισότητες. Σήμερα, η ελληνική Κυβέρνηση κινείται προς την κατεύθυνση της μείωσης του ελλείμματος παραγωγικότητας και αύξησης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας στη βάση τριών πυλώνων, συνδυαστικά προς τις κατάλληλες μεταρρυθμίσεις που δύνανται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην προσπάθεια αλλαγής του παραγωγικού υποδείγματος.⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτών των μεταρρυθμίσεων-διαρθρωτικών προϋποθέσεων της ανάπτυξης αποτελεί η «απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης, εγκατάστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων» (βλέπε αναλυτικά Πλαίσιο 1).

⁵ Το σύνολο του σχεδιασμού των προηγούμενων κυβερνήσεων ήταν στραμμένο στις μεταρρυθμίσεις με σχεδόν αποκλειστική στόχευση τη μείωση του κόστους εργασίας.

Πυλώνας I. Δημιουργία και εκσυγχρονισμός των μεταφορικών - ενεργειακών - τηλεπικοινωνιακών δικτύων

Το ζήτημα της παραγωγικότητας και ως εκ τούτου της ανταγωνιστικότητας αθροιστικά, χρειάζεται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, ήτοι για να είναι μια ελληνική επιχείρηση συγκριτικά πιο παραγωγική από την αντίστοιχη της αλλοδαπής πρέπει να μειωθούν κατά το δυνατόν τόσο τα μεταφορικά κόστη όσο και το κόστος ενέργειας, ενώ είναι απαραίτητο να επιτευχθεί η βέλτιστη αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών. Σε αυτή την κατεύθυνση:

- » **Ψηφιακός μετασχηματισμός:** 700 εκατομμύρια ευρώ για τη Δράση Super Fast Broadband για την επίτευξη υπερ-υψηλών ταχυτήτων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά σε όλη τη χώρα (υλοποίηση εντός του 3ου τριμήνου 2018). Εφαρμογή έως το τέλος του 2018 της Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Εγγράφων σε όλο το Δημόσιο και έως το 2019 σε όλες τις τοπικές Αρχές και τα Επιμελητήρια (εξοικονόμηση 400 εκατομμύρια ευρώ).
- » **Ενέργεια:** 28% διείσδυση ΑΠΕ στην ενεργειακή κατανάλωση έως το 2030 - 50% σε επίπεδο παραγωγής. Κατάρτιση Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή έως το τέλος 2028. Ολοκλήρωση ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κρήτης με την ενδοχώρα έως το 2023.
- » **Logistics:** Ολοκλήρωση μέχρι το 2020 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Logistics.

Πυλώνας II. Βελτίωση δομικών χαρακτηριστικών των ελληνικών επιχειρήσεων

Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις αποτελούν το 99% του συνόλου των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η κυβέρνηση επιδιώκει να τις μετατρέψει σε αιχμή του δόρατος της ελληνικής οικονομίας με:

- » Ενίσχυση του τεχνολογικού περιεχομένου προϊόντων και υπηρεσιών, ιδίως μέσα από την υιοθέτηση καινοτόμων διαδικασιών.
- » Στροφή σε διεθνώς εμπορεύσιμες υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- » Αποτελεσματική ενσωμάτωση του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.
- » Ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με την ανάληψη δράσεων από υφιστάμενες υπηρεσίες και δομές (Enterprise Greece, Γενική Γραμματεία Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων κ.ά.), τη βελτίωση της συνεργασία τους με σχετικούς φορείς της ιδιωτικής οικονομίας (Επιμελητήρια, Σύνδεσμοι, λοιπές πρωτοβουλίες)

και από την άμεση προώθηση διακρατικών οικονομικών συνεργασιών με χώρες εκτός ΕΕ, που διαθέτουν μεγάλο δυναμικό ανάπτυξης (BRICS, G-20 κ.ά.)

- » Ενδυνάμωση, του εγχώριου παραγωγικού δυναμικού, με στόχο την αυξημένη υποκατάσταση εισαγωγών έναντι της λογικής της αύξησης της εισαγόμενης, ιδίως, καταναλωτικής ζήτησης.
- » Ενίσχυση των συνεργασιών των επιχειρήσεων με δημιουργία εσωτερικών αλυσίδων αξίας και συστάδων επιχειρήσεων για τη δημιουργία μίας κρίσιμης μάζας που θα επιτρέψει την είσοδο των πολύ μικρών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές.

Πυλώνας III. Κλαδικός επαναπροσανατολισμός της παραγωγής

Η παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων απαιτεί κλαδικό/τομεακό επαναπροσανατολισμό της παραγωγής σε εξαγωγικούς κλάδους/τομείς. Έτσι, πέρα από τους κλάδους/τομείς που άμεσα ή έμμεσα αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή αυτούς των logistics, των υποδομών, της ενέργειας, και των ψηφιακών τεχνολογιών-τηλεπικοινωνιών, ο κλαδικός/τομεακός σχεδιασμός στοχεύει:

- » Στο αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, ήτοι στη διασύνδεση του αγροτικού τομέα με την μεταποίηση και η ανάδειξη των παραγομένων προϊόντων ως «διακριτών».
- » Στον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί έναν τομέα διπλής κατεύθυνσης, αφενός άμεσα ως εξαγωγικός αφετέρου ως οδοδείκτη υποκατάστασης των εισαγωγών από εγχωρίως παραγόμενα εμπορεύματα (στο πλαίσιο αυτό έχει συγκροτηθεί Φόρουμ Αγροδιατροφής – Βιομηχανίας – Τουρισμού).⁶
- » Η παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, όπως π.χ. είναι η παραγωγή επώνυμου ρουχισμού που αποφέρει σημαντικά έσοδα από εισαγωγές στις «χώρες του Νότου».
- » Στα φαρμακευτικά προϊόντα και τα βασικά μέταλλα και δομικά υλικά, κλάδοι οι οποίοι οι μπορούν να συμβάλουν τόσο στην υποκατάσταση των εισαγωγών από εγχωρίως παραγόμενα εμπορεύματα όσο και στην αύξηση των εξαγωγών.
- » Στη ναυτιλία και τη σύνδεσή της τόσο με τον εγχώριο παραγόμενο ναυτικό εξοπλισμό όσο και με την ευρύτερη ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα.

⁶ Εργαλείο εύρεσης των εμπορευμάτων που ζητούνται και αυτών που δύναται να παραχθούν αποτελούν οι δορυφόροι λογαριασμοί τουρισμού.

Καταπολέμηση ανισοτήτων

Καθώς πλέον τεκμηριώνεται σαφώς η ευθεία συσχέτιση μεταξύ αυξημένων κοινωνικών-περιφερειακών ανισοτήτων και μειωμένης ανάπτυξης, η ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής καθίσταται επιτακτική. Η Στρατηγική προβλέπει μέτρα για τη μεσοπρόθεσμη μείωση των ανισοτήτων στις λιγότερο ευνοημένες Περιφέρειες και τις πιο αδύναμες κοινωνικές ομάδες, όπως:

- » Ολοκληρωμένη πολιτική για τα νησιά, με ολοκληρωμένο σχέδιο πραγμάτωσης της νησιωτικότητας (βλέπε στο πλαίσιο αυτό την πρόσφατη πιλοτική θεσμοθέτηση του «μεταφορικού ισοδυναμίου»).
- » Ανάπτυξη του «τρίτου» κοινωνικού ή και συνεταιριστικού τομέα, που συμβάλει στην ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου, με σημαντικά αναπτυξιακά αποτελέσματα και θετικές επιπτώσεις στην απασχόληση (ΚΑΛΟ, ενεργειακές κοινότητες, συλλογικά σχήματα μικροπιστώσεων).⁷

Ακόμη, η Στρατηγική περιλαμβάνει, διατηρώντας τις ψηλά στην ατζέντα προτεραιοτήτων, πρωτοβουλίες στήριξης της Δημόσιας Υγείας, της Παιδείας και της Κοινωνικής Ασφάλισης:

- » Μέχρι το 2020 η επένδυση σε R&D θα φθάσει στο 1,2% του ΑΕΠ.
- » Μέσω ΕΛΙΔΕΚ, μέσα στην επόμενη τριετία θα έχουν δημιουργηθεί 4.000 θέσεις εργασίας για νέους επιστήμονες.
- » Το δίκτυο της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας αναπτύσσεται, με το σχέδιο «ΤΟΜΥ σε κάθε γειτονιά» να υλοποιείται με συγκεκριμένους ποσοτικοποιημένους στόχους για το 2018 και το 2019.
- » Η Πολιτική για την Οικογένεια και το Παιδί υλοποιείται είτε μέσω άμεσων μεταβιβαστικών πληρωμών είτε μέσω παροχών σε είδος (κοινωνικές επενδύσεις για σχολικά γεύματα, βρεφονηπιακούς σταθμούς, επιδόματα στέγασης, επιδόματα τέκνων κ.ά.).
- » Τα στοχευμένα μέτρα για ευάλωτες ομάδες (ηλικιωμένοι, Ρομά, άτομα με αναπηρία) βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη από το 2ο τρίμηνο του έτους.
- » Το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης καταβάλλεται σε μηνιαία βάση σε περισσότερους από 600.000 πολίτες σε όλη τη χώρα.
- » Συγκροτείται για πρώτη φορά ολοκληρωμένη Στρατηγική για τη Νέα Γενιά (το πλαίσιο «Στρατηγική για τη Νέα Γενιά '17-27» εγκρίθηκε από το ΚΥ-ΣΚΟΙΠ το Μάιο του 2018).

Ιδιαίτερη βαρύτητα έχουν τα ζητήματα της μισθολογικής αναβάθμισης των εργαζομένων, με κύρια σημεία:

- » Την επαναφορά των βασικών αρχών των συλλογικών διαπραγματεύσεων.
- » Την αύξηση του κατώτατου μισθού.

Τα παραπάνω σημεία, έρχονται να συμπληρώσουν τη στρατηγική για τη δημιουργία όχι μόνο νέων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας, με σαφή πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην αγορά εργασίας και προϊόντος.

⁷ Τα περιθώρια ανάπτυξης της ΚΑΛΟ είναι μεγάλα, καθώς αυτή τη στιγμή αντιπροσωπεύει μόνον το 1% του ΑΕΠ, ενώ σε χώρες όπως η Γαλλία λχ η ΚΑΛΟ αντιπροσωπεύει το 10% του ΑΕΠ, περισσότερες από 2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας και το 14% της ιδιωτικής απασχόλησης.

Μέτρα αύξησης της απασχόλησης και μείωσης της ανεργίας

Για την άμεση αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας, η ελληνική κυβέρνηση, παράλληλα με όλη τη δέσμη πολιτικών για την ανάκαμψη της οικονομίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας από τη διαδικασία της ανάπτυξης, έχει εκπονήσει τριετές πρόγραμμα εγχυμένης απασχόλησης για ανέργους. Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που εκπονούνται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και υλοποιούνται από τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), απευθύνονται κυρίως στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (επιδότηση νέων θέσεων εργασίας, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις):

- » Τα προγράμματα προώθησης της επιχειρηματικότητας στο εξής θα παρέχουν στήριξη και συμβουλευτική καθοδήγηση στους άνεργους νέους προκειμένου να αναπτύξουν μόνοι τους ένα βιώσιμο επιχειρηματικό σχέδιο και να το υλοποιήσουν στο πρώτο δύσκολο στάδιο μετά την ίδρυση της επιχείρησης.
- » Στις ενεργητικές πολιτικές για την απασχόληση εντάσσονται ακόμη τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για ανέργους ή εργαζόμενους που απειλούνται από την ανεργία σε επιχειρήσεις που βρίσκονται σε επισφαλή θέση στην αγορά, υφίστανται συρρίκνωση ή αναδιάρθρωση.
- » Συμπληρωματικά προς όλα τα παραπάνω, εκπονήθηκε ένα «Σχέδιο δράσης για τη διαρθρωτική προσαρμογή εργαζομένων και επιχειρήσεων στην αλλαγή» το οποίο θα συμβάλει στη διατήρηση και αύξηση των θέσεων εργασίας.
- » Τέλος, δεδομένου ότι η αδήλωτη εργασία προκαλεί, μεταξύ άλλων, σοβαρές στρεβλώσεις στην αγορά, τον Ιούλιο του 2018 ψηφίστηκε με ευρεία πλειοψηφία από τη Βουλή το σχετικό νομοσχέδιο του Υπουργείου Εργασίας «Για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας».

Περιβαλλοντικός και χωρικός επανασχεδιασμός της οικονομίας

Ένας από τους βασικούς πυλώνες του Κυβερνητικού σχεδιασμού είναι η υλοποίηση της στρατηγικής για τη συγκέντρωση της επιχειρηματικής και βιομηχανικής δραστηριότητας σε οργανωμένους χώρους (βλέπε αναλυτικά Πλαίσιο 2). Η επί δεκαετίες έλλειψη συντονισμένου πλαισίου για τη συγκέντρωση της βιομηχανίας σε οργανωμένους χώρους είχε ως αποτέλεσμα την άναρχη χωροθέτηση βιομηχανικών δραστηριοτήτων (δραστηριότητες σε αγροτική γη, σε αστικές περιοχές κ.ά.) με αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον, στην απαξίωση των υφιστάμενων υποδομών, στις τοπικές κοινωνίες αλλά και στην ίδια την επιχειρηματικότητα και τη βιομηχανία.

Περαιτέρω, η έννοια της ανάπτυξης συνοδεύεται πλέον και διεθνώς από το πρόσημο «βιώσιμη» και «αιεφόρα». Για τη χάραξη μιας βιώσιμης Στρατηγικής προβλέπεται και υλοποιείται:

- » Ολοκληρωμένος χωροταξικός σχεδιασμός (χερσαίος και θαλάσσιος): α) Με το **N. 4447/16** θεσπίστηκε η «δημιουργία μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την οργάνωση του εθνικού χώρου, με τρόπο που θα υποστηρίζει την αναπτυξιακή διαδικασία και παράλληλα θα προστατεύει και καλλιεργεί το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον» [Εθνική Χωροταξική Στρατηγική, Ειδικά Χωροταξικά Σχέδια, Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια, Τοπικά Χωρικά Σχέδια], β) Μέχρι το τέλος του 2018 θα έχει ολοκληρωθεί η οριοθέτηση του αιγιαλού, γ) Στις 5 Ιουνίου 2018 ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία η Οδηγία **2014/89/ΕΕ** «περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό».
- » Κτηματολόγιο : Το α' εξάμηνο του 2021 θα έχει ολοκληρωθεί η κτηματογράφηση σε ποσοστό πάνω από το 75% της έκτασης της χώρας και το 95% των δικαιωμάτων και το 2022 σε όλη τη χώρα.
- » Ενθάρρυνση της στροφής προς την «Κυκλική Οικονομία»: Ανασχεδιασμός προϊόντων και διαδικασιών υπό το πρίσμα της αιεφορίας, επιμήκυνση της διάρκειας ζωής, επισκευασιμότητας και ανακυκλωσιμότητας των υλικών (το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία έχει εγκριθεί από το ΚΥΣΟΙΠ).

Πηγές χρηματοδότησης και επενδυτικά κεφάλαια

Βασική προτεραιότητα του αναπτυξιακού σχεδιασμού αποτελεί ο εντοπισμός και η βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων προς επένδυση, καθώς και η διαρκής διερεύνηση για τη διασφάλιση νέων.

Πέρα από τις εξαγωγές, οι οποίες αποτελούν βασική πηγή ροών χρήματος που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επενδύσεις, επιτακτική κρίνεται η αύξηση των Ξένων Αμέσων Επενδύσεων (ΞΑΕ), οι οποίες λόγω των ιδιαιτεροτήτων της ελληνικής οικονομίας θα κατευθυνθούν αρχικά σε μεγάλης κλίμακας επενδύσεις και έργα υποδομής.

Οι κύριες πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής είναι το ΕΣΠΑ 2014-2020, χρηματοδοτικά εργαλεία δημόσιας και ιδιωτικής συμμετοχής με τη συμβολή και ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων (βλέπε EBRD, EIB), το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), το «Σχέδιο Γιουνκέρ» και η αξιοποίηση της δημοσίας περιουσίας μέσω της Ενιαίας Εταιρείας Συμμετοχών και Περιουσίας (για ποσοτικά στοιχεία βλέπε Πίνακα 2).

Π2. Κύριες πηγές χρηματοδότησης της Αναπτυξιακής Στρατηγικής

Χρηματοδοτική πηγή	Ποσό
ΕΣΠΑ 2014 - 2020	36 δισ. ευρώ (αύξηση 8% για τη νέα προγραμματική περίοδο 2021 – 2027)
Συμφωνίες χρηματοδότησης με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την τριετία 2018-2020	7 δισ. ευρώ (αναμένεται να πυροδοτήσουν επενδύσεις άνω των 20 δισ. ευρώ σύμφωνα με τους υπολογισμούς της ΕΤΕπ.)
Νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία (Ταμείο Επιχειρηματικότητας, Ταμείο Υποδομών, EquiFund, Ταμείο Μικροπιστώσεων, Πρόγραμμα Εξοικονομώ κατ' Οίκον)	Περισσότερα από 3 δισ. ευρώ (με την ιδιωτική συμμετοχή)
Νέος Αναπτυξιακός Νόμος (4499/2016)	Επενδύσεις 11 δισ. ευρώ μέχρι το 2023
Σχέδιο Γιουνκέρ	Η Ελλάδα πρώτη στην αξιοποίηση των πόρων του ΣΓ για έξι συνεχόμενους μήνες. Έχει υπογράψει συμφωνίες 2,7 δισ. ευρώ (μεταφράζονται σε επενδύσεις άνω των 10,6 δισ. ευρώ)
Εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	1 δισ. ευρώ το 2018 (από 700 εκατ. ευρώ το 2015) και θα φτάσει τα 1,55 δισ. ευρώ το 2019
Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανοικοδόμηση και την Ανάπτυξη (EBRD)	Επενδύσεις στην Ελλάδα ύψους 2,5 δισ. ευρώ (στοιχεία Μαρτίου 2018)
Εκτίμηση συνολικών πόρων	45 – 50 δισ. ευρώ αναμένεται να διοχετευτούν στην ελληνική οικονομία την επόμενη πενταετία από τις παραπάνω πηγές (σύμφωνα με το μακροοικονομικό μοντέλο που χρησιμοποιεί το Υπουργείο Οικονομικών, ο πολλαπλασιαστής αυτών των κεφαλαίων κινείται μεταξύ του 1,5 – 2)

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί η αύξηση των πόρων για την Ελλάδα στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΕΣΠΑ μετά το 2020. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε στις 29 Ιουνίου 2018 την πρότασή της για την κατ' αρχήν κατανομή των πόρων ανά Κράτος-Μέλος για την περίοδο 2021-2027 και τους νέους κανονισμούς των προγραμμάτων ΕΣΠΑ. Με βάση τα πρώτα στοιχεία, η Ελλάδα επωφελείται από μια αύξηση πόρων της τάξης του 8%, που αφορά το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής, σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο (2014-2020). Εξέλιξη που αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία αν αναλογιστούμε ότι στην πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της Ευρώπης μετά το 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει τη μείωση κατά 7% των συνολικών (πανευρωπαϊκά) πόρων για την Πολιτική Συνοχής. Η Ελλάδα λοιπόν αποσπά περισσότερους πόρους από έναν μικρότερο προϋπολογισμό.⁸

Όπως προειπώθηκε, βασική προτεραιότητα του αναπτυξιακού σχεδιασμού αποτελεί και η βέλτιστη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων προς επένδυση,⁹ καθώς και η διαρκής διερεύνηση για την διασφάλιση νέων, με σκοπό την απρόσκοπτη κατεύθυνσή τους στους τομείς με τη μέγιστη πολλαπλασιαστική επίδραση για την ελληνική οικονομία. Σε αυτό, κεντρικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει η ίδρυση Εθνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας, όπως άλλωστε συνιστούν και οι βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ. Στόχος της ίδρυσης της Εθνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας είναι:

- » Η προαγωγή των μακροχρόνιων επενδύσεων, η κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και η στήριξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, μέσω της παροχής αναπτυξιακών επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων καθώς και χρηματοοικονομικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών.
- » Η υποστήριξη του εθνικού και περιφερειακού μηχανισμού ως προς την κατανομή των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων (όπως τα μέσα επιμερισμού του κινδύνου, οι (μερικές) εγγυήσεις δανείων, τα ίδια κεφάλαια, οι μικροπιστώσεις και η ενδιάμεση χρηματοδότηση).
- » Η ανάπτυξη εθνικής επενδυτικής πλατφόρμας καθώς και η συμμετοχή σε επενδυτικές πλατφόρμες άλλων αναπτυξιακών τραπεζών.

⁸ Τους επόμενους μήνες θα ακολουθήσει διαπραγμάτευση για την οριστικοποίηση των Κανονισμών και της κατανομής των πόρων ανά χώρα. Η διαδικασία αυτή θα αφορά το σύνολο των ρυθμίσεων που θα καθορίσουν το ύψος των πόρων του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 καθώς και τις προτεραιότητες και τις διαδικασίες αξιοποίησής τους. Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης θα βρίσκει σε πλήρη ετοιμότητα το επόμενο διάστημα κατά την δύσκολη φάση της διαπραγμάτευσης μέχρι και την οριστικοποίηση της κατανομής των πόρων και την έγκριση των κανονισμών, διεκδικώντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για τους πολίτες και την οικονομία.

⁹ Για τις ενδεικτικές περιπτώσεις της αναμόρφωσης και εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων τη δημιουργία Ταμείου Μικροπιστώσεων και τον νέο Αναπτυξιακό Νόμο βλέπε προηγούμενα δελτία Οικονομικών Εξελίξεων του Υπουργείου Οικονομίας.

Πλαίσιο 1. Περαιτέρω απλοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης, εγκατάστασης και λειτουργίας των επιχειρήσεων

Με στόχο την αναστροφή του κλίματος αποεπένδυσης των προηγούμενων ετών, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2016 την αναμόρφωση του πλαισίου αδειοδότησης και εποπτείας της οικονομικής δραστηριότητας.

Η μεταρρύθμιση έθεσε ως προτεραιότητα την απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας και τη μετατόπιση του βάρους στην ουσιαστική διασφάλιση της συμμόρφωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων με την προστασία του δημοσίου συμφέροντος, της υγείας και της ασφάλειας των πολιτών και των εργαζομένων, αλλά και των ίδιων των επιχειρήσεων από πρακτικές αθέμιτου ανταγωνισμού.

Με το νέο ρυθμιστικό πλαίσιο η αδειοδότηση των επιχειρήσεων επιταχύνθηκε σημαντικά και μειώθηκε το διοικητικό βάρος. Με τη διαδικασία της «γνωστοποίησης» η επιχείρηση αδειοδοτείται άμεσα με μια απλή ηλεκτρονική υποβολή, διατηρώντας την υποχρέωση να διαθέτει τα απαραίτητα δικαιολογητικά προκειμένου να δύναται να ελεγχθεί η νομιμότητα, με την υποστήριξη και του νέου Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων.

Διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής του Ν.4442/2016, το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, προχώρησε στη χαρτογράφηση του συνόλου των οικονομικών δραστηριοτήτων, με στόχο την απλοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης σε όσο το δυνατόν περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες. Η εκ των προτέρων έγκριση, σε επίσης απλοποιημένη μορφή, διατηρείται σε οικονομικές δραστηριότητες, από την λειτουργία των οποίων εκτιμάται αυξημένος κίνδυνος σε πτυχές του δημοσίου συμφέροντος. Τέλος, για πρώτη φορά διαχωρίζονται σαφώς, ως προς το πλαίσιο αδειοδότησης, οι περιβαλλοντικές υποδομές από τις αμιγώς βιομηχανικές δραστηριότητες.

Πλαίσιο 2. Ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων

Για πρώτη φορά υλοποιείται στην Ελλάδα ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων και την οργάνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αυτά με στόχο τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας.

Σε πρώτη φάση χαρτογραφήθηκε η βιομηχανική δραστηριότητα σε όλη την επικράτεια και καταγράφηκαν οι άτυπες βιομηχανικές συγκεντρώσεις. Στη βάση αυτής της καταγραφής δρομολογείται η ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων με ορίζοντα δεκαετίας και δημιουργείται πλέον ένα σαφές και ολοκληρωμένο χωροταξικό πλαίσιο για τη βιομηχανία σε εθνικό επίπεδο.

Παράλληλα ολοκληρώθηκε μία σειρά από θεσμικές μεταρρυθμίσεις που απλοποιούν και επιταχύνουν τη δημιουργία επιχειρηματικών πάρκων και διευκολύνουν την εγκατάσταση ή την μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων σε αυτά.

Επιπρόσθετα, η άδεια εγκατάστασης για τις επιχειρήσεις που προτίθενται να εγκατασταθούν σε οργανωμένες βιομηχανικές ζώνες και η άδεια λειτουργίας εκδίδονται με μία απλή γνωστοποίηση στο ειδικά διαμορφωμένο πληροφοριακό σύστημα. Ακόμη, δίνεται η δυνατότητα σε μια μεγάλη μεμονωμένη μονάδα να αντιμετωπίζεται ως επιχειρηματικό πάρκο, απολαμβάνοντας τα οφέλη που το συνοδεύουν.

Στον Αναπτυξιακό Νόμο δίνονται οικονομικά κίνητρα, καθώς η εγκατάσταση ή μετεγκατάσταση εντός επιχειρηματικού πάρκου αποτελεί κατηγορία ειδικής ενίσχυσης είτε με υψηλότερη επιχορήγηση, είτε με την παροχή φορολογικών κινήτρων, ενώ από το ΕΣΠΑ χρηματοδοτείται το κόστος μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων σε επιχειρηματικά πάρκα.

Τέλος, για την υλοποίηση των απαραίτητων υποδομών στα επιχειρηματικά πάρκα, οι φορείς διαχείρισης θα μπορούν να αντλήσουν χρηματοδότηση με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους, από το νέο Ταμείο Υποδομών που ξεκινά τη λειτουργία του τους επόμενους μήνες και θα κινητοποιήσει περισσότερα από 1 δις. ευρώ πόρους.